Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emri, farziyet ifâde eder mi?

[Türkçe — Turkish — تركي]

Bir Grup Âlim

Terceme : Muhammed Şahin

Tetkik : Ali Rıza Şahin

2011 - 1432

IslamHouse.com

﴿ هل يفيد أمر النبي صلى الله عليه وسلم الوجوب؟ ﴾

« باللغة التركية »

مجموعة من العلماء

ترجمة: محمد مسلم شاهين

مراجعة: علي رضا شاهين

2011 - 1432

IslamHouse.com

Soru:

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bize emrettiği her şey farz mıdır?

Eğer cevabınız evet ise, bununla şu anlamdaki hadisin arasını nasıl bulmalıyız:

((مَـا نَهَيْـتُـكُمْ عَنْـهُ فَـاجْتَنِبُوهُ، وَمَـا أَمَـرْتُـكُمْ بِـهِ فَـافْعَلُوا مِنْـهُ مَـا اسْتَطَعْتُمْ.)) [رواه مسلم]

"Size neyi yasakladıysam, ondan sakının.Size neyi de emrettiysem, ondan gücünüz yettiği kadarını yapın (yerine getirin)."[1]

Eğer cevabınız hayır ise, sakalı bırakmak niçin sünnet olmuyor da farz oluyor?

Cevap:

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Birinci olarak:

İslâm şeriatında gelen emirler üç türlüdür:

Birinci türü: Bir emrin, karînelerle birlikte zikredilerek onun farz olduğuna delâlet etmesidir.

Tıpkı Allah Teâlâ'nın şu emrinde olduğu gibi:

﴿ وَأَقِيمُوا الصَّلَوٰةَ وَءَاتُوا الزَّكَوٰةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّٰكِعِينَ ﴿٤٣﴾ ﴾ [سورة البقرة الآية: ٤٣]

"Namazı gereği gibi kılın, zekâtı verin ve rükû eden (mü'min)lerle beraber rükû edin."[2]

Kur'an, Sünnet ve müslümanların icmâından olan kesin deliller, beş vakit namazı kılma emrinin farz olduğuna delâlet etmiştir.

İkinci türü: Bir emrin, karînelerle birlikte zikredilerek onun farz olmadığına delâlet etmesidir.

Tıpkı Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu emrinde olduğu gibi:

---

[1] Müslim

[2] Bakara Sûresi: 43

((صَلُّوا قَبْلَ الْمَغْرِبِ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: صَلُّوا قَبْلَ الْمَغْـرِبِ رَكْعَتَـيْنِ، ثُـمَّ قَالَ عِنْدَ الثَّالِثَةِ: لِمَنْ شَاءَ، كَرَاهِيَةَ أَنْ يَتَّخِذَهَا النَّاسُ سُنَّةً.)) [رواه البخاري]

"Akşam namazından önce iki rekât nâfile namaz kılın.

Sonra şöyle buyurdu:

- Akşam namazından önce iki rekât nâfile namaz kılın.

Sonra üçüncüsünde şöyle buyurdu:

- Dileyen kılsın.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-, insanların bu namazı alışkanlık hâline getirmesinden hoşlanmadığı (endişe ettiği) için böyle buyurdu."[1]

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in: "Dileyen kılsın" sözü, "Akşam namazından önce iki rekât nâfile namaz kılın" emrinin farz olmadığına delildir.

Üçüncü türü:

Bir emrin, karînelerden yoksun olarak zikredilmemesidir. Âlimler bunu, "Mutlak emir" diye adlandırmaktadırlar.Yani emrin, farz veya başka bir hükme delâlet eden bir karîneyle birlikte zikredilmemesidir. Bu emrin hükmü, farziyet ifâde eder.

Bunun içindir ki âlimler şöyle demektedirler:

"Karînelerden yoksun (beraberinde karîne olmayan) emir, vucûbiyeti ifâde eder."

Nitekim dört mezhep âlimlerinin büyük çoğunluğu bu görüşe varmışlardır.[2]

Âlimler buna Kur'an ve sünnetten birçok delil göstermişlerdir.

Kur'an'ın delillerine gelince:

1. Allah Teâlâ'nın şu sözüdür:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥٓ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ ٱلْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَن يَعْصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَٰلًا مُّبِينًا ﴿٣٦﴾﴾ [سورة الأحزاب الآية: ٣٦]

"Allah ve Rasûlü, herhangi bir meselede (aralarında) hüküm verdikten sonra, hiçbir erkek veya kadın mü'minin, o konuda başka bir tercihte bulunma hakları yoktur (Allah ve

[1] Buhârî; hadis no: 1183

[2] Bkz: Kevkebu'l-Munîr Şerhi; c: 3, s: 39

Rasûlü'nün hükmüne aykırı hareket etmemeleri gerekir.) **Kim, Allah'a ve elçisine karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş** (doğru yoldan uzaklaşmış) **olur.**"[1]

Allah -azze ve celle-, kendisinin emri ile Rasûlü Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emrini tercih edilmesine (seçilmesine) engel kılmıştır.Bu ise, vucûbiyetin delilidir."[2]

2. Allah -azze ve celle-'nin şu sözüdür:

﴿ لَّا تَجْعَلُوا۟ دُعَآءَ ٱلرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَآءِ بَعْضِكُم بَعْضًا ۚ قَدْ يَعْلَمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنكُمْ لِوَاذًا ۚ فَلْيَحْذَرِ ٱلَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِۦٓ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾ ﴾ [سورة النور الآية: ٦٣]

"(Ey mü'minler!) **Rasûlü çağırmayı, kendi aranızda birbirinizi çağırmanız gibi saymayın** (birbirinize hitap ederken yaptığınız gibi O'nu çağırırken: Ey Muhammed demeyin. Fakat O'nu şereflendirin ve O'na: Ey Allah'ın peygamberi! Ey Allah'ın elçisi deyin!). **Allah, içinizden bir diğerini siper ederek sıvışıp gidenleri** (Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in meclisinden O'nun izni olmadan gizlice dışarı çıkanları) **mutlaka bilir. O'nun** (Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in) **emrine aykırı hareket edenler, başlarına bir belâ gelmesinden veya** (âhirette) **elîm bir azaba uğramaktan sakınsınlar.**"[3]

Allah Teâlâ bu âyette, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emrine aykırı hareket edenlerin başlarına bir belâ getirmekle veya elîm bir azaba uğramakla tehdit etmiştir. Allah Teâlâ, farzı terk etmenin dışında bir şeyden dolayı tehdit etmez.Dolayısıyla Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in mutlak emri, farziyeti gerektirdiğine delâlet eder."[4]

İmam Kurtubî de bu konuda şöyle demiştir:

"Fakihler, emrin, farziyete delâlet ettiğine dâir bu âyeti delil göstermişlerdir."[5]

3. Bunun delillerinden birisi de şudur: Allah Teâlâ, İblis'e, Âdem'e secde etmesini emrettikten sonra onun bundan imtinâ etmesini (emrine karşı gelmesini) reddetmiş ve şöyle buyurmuştur:

---

[1] Ahzâb Sûresi: 36
[2] Muhammed el-Emîn eş-Şenkitî; "el-Muzekkira"; s: 191
[3] Nur Sûresi: 63
[4] Salih el-Fevzân; "Şerhu'l-Verakât"; s: 59
[5] Kurtubî Tefsiri; c: 12, s: 322

﴿قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ ۖ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ ﴿١٢﴾﴾

[سورة الأعراف الآية: ١٢]

"Allah buyurdu ki: Ben sana emrettiğimde seni secde etmekten alıkoyan nedir? İblis: Ben (yaratılış olarak) ondan daha üstünüm. Çünkü sen beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın."[1]

Allah Teâlâ, emrine aykırı hareket etmesinden dolayı İblis'i azarlamış ve kınamıştır."[2]

4. Allah Teâlâ'nın şu sözüdür:

﴿أَلَّا تَتَّبِعَنِ ۖ أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي ﴿٩٣﴾﴾ [سورة طه الآية: ٩٣]

"Benim ardımdan gelmekten. Yoksa benim emrime karşı mı geldin?"[3]

Melekler hakkında şu sözüdür:

﴿...لَّا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٦﴾﴾ [سورة التحريم من الآية: ٦]

"(Melekler) kendilerine verdiği emirlerde Allah'a asla isyan etmezler ve emrolundukları yerine getirirler."[4]

Bu, emre aykırı hareket etmenin isyan olduğuna delâlet etmektedir."[5]

5. Allah Teâlâ'nın şu sözüdür:

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ﴿٤٨﴾﴾ [سورة المرسلات الآية: ٤٨]

"Onlara (müşriklere); rükû edin, denildiği zaman, rükû'a varmazlar."[6]

Bu, rükû edin emrine itaat etmeyi bıraktıklarından dolayı onları yermedir.Bu da onun farz olduğuna delildir."[7]

Mutlak emirin farz olduğuna dâir sünnetten delillere gelince bunlar pek çoktur.

Bunlardan bazıları şunlardır:

---

1 A'râf Sûresi: 12
2 Muhammed el-Emîn eş-Şenkitî; "el-Muzekkira"; s: 192
3 Taha Sûresi: 93
4 Tahrim Sûresi: 6
5 Muhammed el-Emîn eş-Şenkitî; "el-Muzekkira"; s: 192
6 Mürselât Sûresi: 48
7 Muhammed el-Emîn eş-Şenkitî; "el-Muzekkira"; s: 191

1. Berîra adındaki sahâbiyenin kıssasıdır. Berîra azad edilince ve kocasından nikahının fesh olmasını tercih etmişti.Kocası köle idi.Kocasını kendisini çok seviyordu.Hatta râzı olup tekrar kendisine dönmesi için Medine sokaklarında onun arkasından gider ve gözyaşı dökerdi. Ama Berîra yine de onun dediğini yapmazdı. Bunun üzerine Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- onun için aracı oldu ve Berîra'ya şöyle dedi:

((يَا بَرِيرَةُ! اتَّقِي اللَّهَ فَإِنَّهُ زَوْجُكِ، وَأَبُو وَلَدِكِ، فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ: أَتَأْمُرُنِي بِذَلِكَ، قَالَ: لَا، إِنَّمَا أَنَا شَافِعٌ. قَالَتْ: لَا حَاجَةَ لِي فِيهِ.))

[رواه أبو داود وصححه الألباني في صحيح أبي داود ورواه البخاري بلفظ آخر]

"Ey Berîra! Allah'tan kork.Çünkü o senin kocan ve çocuğunun babasıdır.

Bunun üzerine Berîra şöyle dedi:

- Ey Allah'ın elçisi! Bana bunu emir mi ediyorsun (yani bu söylediğin şey, benim üzerime farz mıdır?)?

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- buyurdu ki:

Hayır.Emretmiyorum. Ben, ancak bir şefaatçiyim (aracıyım).

Bunun üzerine Berîra dedi ki:

- Benim ona ihtiyacım yoktur."[1]

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Berîra: Bana emir mi ediyorsun? Demiştir. Bu da Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emrine itaatin müslümanlar nezdinde farz oluşunun yerleşik olduğunu gösterir."[2]

2. Yine bu delillerden birisi şudur:

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي أَوْ عَلَى النَّاسِ لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ.))

[رواه البخاري ومسلم]

"Şayet ümmetime veya insanlara güçlük vereceğimi bilmeseydim, onlara, her namaza başlarken misvak kullanmalarını emrederdim."[3]

---

[1] Ebu Dâvud; hadis no: 2231. Elbânî, "Sahih-i Ebî Dâvud"; hadis no: 1952'de "Hadis, sahihtir" demiştir.Buhârî de başka bir lafızla rivâyet etmiştir. Hadis no: 5283

[2] Mecmû'ul-Fetâvâ; c: 1, s: 317

[3] Buhârî; hadis no:887. Müslim; hadis no: 252

Hâfız İbn-i Hacer -Allah ona rahmet etsin- "Fethu'l-Bârî"de şöyle demiştir:

"Bu hadis, emrin, iki yönden farz oluşuna delildir:

Birincisi: Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-, mendup oluşu sâbit olmakla birlikte emri nefyetmiştir.Şayet emir mendupluk ifâde etseydi, emri nefyetmezdi.

İkincisi: Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- emri, ümmetine veya insanlara bir meşakkat olarak görmüştür. Meşakkat ise, emir farz olduğu zaman tahakkuk eder. Zirâ mendup olursa, onda meşakkat olmaz. Çünkü mendubu terk etmez câizdir."

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Allah Teâlâ'nın ve elçisinin emri, mutlak olarak itlak olunduğu zaman, farziyeti gerektirir."[1]

İkinci olarak:

Şu kâide "Emirde aslolan, vucûbiyet/gereklilik)" ile Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu sözü arasında hiçbir zıtlık/çelişki yoktur:

((إِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ، وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ.))[رواه البخاري ومسلم]

"**Sizi bir şeyden yasakladıysam, ondan sakının.Size bir şeyi yapmanızı emrettiysem, ondan gücünüz yettiği kadarını yapın** (yerine getirin)."[2]

Zirâ bunda en fazla güç nisbetince emre bağlı kalmak vardır.Bu ise, İslâm şeriatının rahmetinden ve kemâlindendir.Bu, sadece Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emrine has bir durum değildir.Aksine Allah Teâlâ'nın emri de güç yetirmekle sınırlıdır.

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿ فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ ... ﴾ [سورة التغابن من الآية: ١٦]

"(Ey mü'minler!) **O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun** (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın)."[3]

Yine şöyle buyurmuştur:

﴿ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ... ﴾ [سورة البقرة من الآية: ٢٨٦]

---

[1] Mecmû'ul-Fetâvâ; c: 22, s: 29

[2] Buhârî; hadis: 7288. Müslim; hadis no: 1337

[3] Teğâbun Sûresi: 16

"**Allah, bir kimseye gücünün üzerinde yük yüklemez.**"[1]

İmam Nevevî -Allah ona rahmet etsin-, "Müslim'in Şerhi"nde şöyle demiştir:

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

Size bir şeyi yapmanızı emrettiysem, ondan gücünüz yettiği kadarını yapın (yerine getirin).

Sözü, İslâm dîninin önemli kâidelerinden birisi ve Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'e Allah tarafından verilmiş olan "Cevâmiu'l-Kelim"dendir. Buna sayılamayacak kadar birçok hüküm girer. Örneğin namazın her türlüsü...

Örneğin bir kimse, namazın bazı rükünlerini veya şartlarını yerine getirmekten âciz olursa, geriye kalanını yerine getirir.

Abdestin veya boy abdestinin bazı azalarını yıkamaktan âciz olursa, sadece mümkün olan yerleri yıkar.

Abdest veya tahâret veyahut da necâseti yıkamak için az miktarda su bulabilirse, mümkün olanını yapar.

Avret yerinin sadece bir kısmını örtebilecek bir şey bulursa, sadece onu yapar.

Namazda Fâtiha sûresinin bir kısmını ezberliyorsa, mümkün olanını yerine getirir.

Bu gibi örnekler, sınırlandırılamayacak kadar pek çoktur ve fıkıh kitaplarında bilinen şeylerdir. Bundan kasıt; bunun aslına dikkat çekmek içindir."

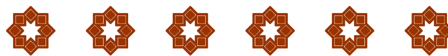
Ayrıca Allah Teâlâ, İslâm'ın bir rüknü ve en büyük farzlarından birisi olan hac hakkında şöyle buyurmuştur:

﴿...وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِىٌّ عَنِ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٩٧﴾﴾ [سورة آل عمران من الآية: ٩٧]

"**Yoluna gücü yetenlerin Beytullah'ı haccetmeleri, Allah'ın insanlar üzerindeki bir hakkıdır. Kim de** (haccın farz oluşunu) **inkâr ederse, bilsin ki Allah, âlemlerden** (onun haccından ve diğer amelinden) **müstağnîdir.**"[2]

Yukarıda zikredilen şeyler gereğince Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sakalı bırakmak ve onu uzatmakla ilgili emri, gerekliliğine ve onun farziyetine delâlet eder. Çünkü emirde aslolan; farziyeti ifâde etmesidir.Sakalı bırakmanın farz olmadığını gösteren bir hüküm de yoktur.

Allah Teâlâ en iyi bilendir.

[1] Bakara Sûresi: 286
[2] Âl-i İmrân Sûresi: 97